

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Thomæ Comptoni Carleton, Cantabrigiensis,
Societatis Jesu, In Collegio Anglicano Leodiensi Sacrae
Theologiae Professoris, Cursus Philosophicus Uniuersus**

Carleton, Thomas Compton

Antverpiæ, M.DC.XCVII.

Disputatio III. De proprietatibus Terminorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95656)

Termini
contradictori.

sit, quorum quatuor sunt species; contradictorij, quorum unus exprimit negationem alterius, ut videns, non videns, ac proinde eorum alter rebus omnibus necessarium convenit, qua de ea sã medium non habere dicuntur. Ab his in eo solum differunt privativi, quod præter negationem denotent aptitudinem subiecti, ut habeat formam cuius negatio significatur, ut videns cæcus, lapis enim licet non videat, non est cæcus. Tertio Contrarij termini sunt qui sub eodem genere maxime distant, & se ab eodem subiecto invicem expellant, ut albedo & nigredo. Quarto, Relativi qui significant extrema se mutuo respicientia, ac proinde necessarium debet esse distincta, & opposita oppositione relativã: quo argumento probant Theologi distinctionem Divinarum Personarum in Trinitate.

Privativi.

Contrarij.

Relativi.

III.

Modi argumentandi in pertinentibus sequela.

Triplex in his terminis reperitur argumentandi modus. Primus ab affirmatiõ inferioris ad affirmatiõem superioris, non est contra, ut est homo, ergo animal, non tamen, est animal, ergo homo; & a negatione superioris ad negationem inferioris, non est

contra, ut, non est animal, ergo non est homo. Secundus est in terminis synonymis & convertibilibus, in quibus semper valet ab affirmatione aut negatione unius ad affirmatiõem & negationem alterius, ut discurrenti constabit. Tertius in pertinentibus repugnantia ab affirmatione unius ad negationem alterius, ut, est equus, ergo non leo: non tamen a negatione unius ad affirmatiõem alterius, ut, non est equus, ergo leo, non est album, ergo nigrum, nam datur medium, nempe rubrum, aut viride, utroque autem modo inter contradictoria bene arguitur, cum medio careant, ut, non est non videns, ergo videns, & est contra, dua enim negationes faciunt unam affirmatiõem, ut enim prima negatio negat totum quod post se invenit, ita & secunda, ac proinde negationem etiam illam negat quæ antea erat in propositione, quã negatã, virtutaliter contrarium affirmamus. Imò & in privativis idem contingit, si sunt circa subiectum aptum, ut, Petrus non est cæcus, ergo videns, non est videns, ergo cæcus.

Modus argumentandi in pertinentibus repugnantia.

Dua negationes faciunt unam affirmatiõem.

DISPUTATIO III.

De proprietatibus Terminorum.

SECTIO PRIMA.

De Suppositione.

I. Sex terminorum proprietates.

SEX communiter nominantur terminorum proprietates; Suppositio Ampliatio, Restrictio, Alienatio, Diminutio, & Appellatio: significatio enim quæ a nonnullis inter proprietates numeratur, est potius termini essentia, ad quam tamquam proprietas legitur suppositio formalis.

II. Suppositio est loco alienius posita.

SUPPOSITIO ergo est loco alienius posita, vel substitutio, quæ duplex est, materialis cum aliquod ponitur pro se, seu pro materia ex qua componitur, ut cum dico, homo est vox, vel formalis, cum ponitur pro suo significato, significatio enim est forma, ut, homo est animal, cum autem vox aliqua se repræsentat, ut omnis terminus vocalis est vox, est suppositio formalis. Unde non male suppositionem in communi definit Toletus l. 2. c. 1. hoc modo: Suppositio est usus, vel acceptio termini pro se, vel pro suo significato: Cum enim, ut ait Aristot. I. Elench. res aducere non possimus, voces pro illis substituisimus, unde etiam extra propositionem sicut dicuntur significare, ita & supponere, nempe aptitudinaliter, suppositio enim formalis est aptitudo quadam proxima, a significatione dimanans ut in propositione loco alterius ponatur: Sicut aliud est imaginem significare aliquem, aliud illius loco substitui vel supponi, non enim femper quando significat supponit, sed solum supponit cum substituit loco alterius, ut cum imagini Regis honor tribuitur qui rei (Regi v.g.) per eam significat tribuere: ur. Melius ergo dicentur voces supponi quam supponere, quia aliorum loco substituantur. Nec ipsis convenit suppositio tantum, quod aliqui dicunt, in propositione verã, sed etiam falsã, nam in hac etiam supponunt pro rebus a se significatis: Suppositio materialis alia intrinseca, cum vox ponitur pro eo quod ex se habet, ut cum dico, leo est vox, alia extrinseca, cum pro eo supponit quod habet ab extrinseco, bene placito v.g. hominum, ut leo significat leonem. Suppositio Formalis alia propria, ut Nero fuit Imperatorum crudelissimus; alia impropria seu metaphorica, ut, hic est alter Nero.

III. Suppositio intrinseca, & extrinseca: propria & metaphorica.

IV. Suppositio simplex.

SUPPOSITIO formalis alia simplex, alia personalis. Simplex est, cum terminus accipitur pro suo imme-

diato significato tantum, diciturque supponere immobiliter, ut homo est species, ubi non sumitur homo pro mediato significato, scilicet individuo, nõ enim recte dixeris, Petrus est species, in quo proinde non datur ascensus & descensus, qualis etiam est suppositio in hac propositione, Petrus est individuum. Personalis est, cum terminus supponit pro significato mediato vel immediato, sed non immobiliter, ut Petrus currit, licet enim ascendere, ergo homo currit, animal currit, &c. Item, omnis homo est animal, homo capitur pro Petro, Paulo &c. In qua suppositione, hæc assignatur a Dialecticis regula pro termino communi, ut quoties alicui voci possit aliquid signum lynceatogorematicum præponi, manente eodem sensu, censetur supponere personaliter, ut homo currit, aliquis homo currit, homo est animal, omnis homo est animal, hæc enim signa denotant hos terminos convenire inferioribus, at quando supponit simpliciter terminus, non potest affici huiusmodi signo, nec enim licet dicere omne animal est genus, vel aliquid animal est genus. Id hic notandum, non licere inter arguendum mutare suppositionem, vitiosè enim argumentaretur qui diceret, homo est vox dissyllaba, sed omnis homo est visibilis, ergo visibilis est vox dissyllaba, mutatur enim suppositio.

Suppositio personalis.

In argum. mutatione non mutanda suppositio.

SUPPOSITIO personalis, alia essentialis vel naturalis, alia accidentalis. Prior est, cum terminus supponit pro eo quod res est essentialiter vel naturaliter, convenitque omni per terminum significato, sive existat sive non, ut in his, homo est animal, homo est visibilis, ubi primum prædicatum est de essentia hominis, secundum de naturali necessitate, seu passio necessaria. Quare in his propositionibus dicitur verbum seu copula absolvi a tempore, denotanturque prædicatum & subiectum uniri, non secundum unionem existentie, sed solum essentia, seu secundum connexionem prædicatorum essentialium, dicunturque propositiones æterna veritatis. Suppositio accidentalis est, cum terminus accipitur pro eo quod est significatio accidentale, ut Petrus currit, ubi etiam verbum denotat convenientiam prædicati cum subiectum secundum differentiam temporis, ut, aquila volat, intelligitur pro præsentis.

V. Suppositio essentialis.

Suppositio accidentalis.

SUPPOSITIO universalis seu distributiva est acceptio termini communis pro suis significatis copulativè seu

VI. Suppositio distributiva.

seu distributive sumptis, id est, enumeratis per conjunctionem copulativam copulative sumptam, seu integras propositiones conjungentem, ut, *omnis leo est rugibilis*, sic enim verificatur *hic leo est rugibilis*, & ille leo est rugibilis, &c. *Suppositio copulata*, seu *collectiva* est, cum terminus accipitur pro suis inferioribus copulativam sumptis; hoc est, ubi conjunctio copulativa non necesse est integras propositiones, sed terminos simplices, nec repeti potest predicatum cum singulis, quia singulis non convenit, ut conveniebat in suppositione distributiva; e.g. *omnes orbis partes sunt quatuor*, sic enim explicari debet *Europa, Asia, Africa, & America sunt quatuor*, non *Europa est quatuor, Africa est quatuor, &c.*

Suppositio copulata.

VII.
Suppositio disjunctiva.

Suppositio determinata, quæ & disjunctiva dicitur, est usus termini communis vel nullo vel particulari signo affecti, pro suis inferioribus disjunctive enumerandis, seu per conjunctionem disjunctivam disjunctive sumptam, seu connectentem integras propositiones, ita ut ex iis aliquod designet, sed sub disjunctioe, ut *leo rugit*, vel *aliquis leo rugit*, sic enim verificatur, vel *hic leo rugit*, vel *ille leo rugit, &c.* *Suppositio confusa* est, cum conjunctio disjunctiva sumitur disjunctivam, & connectit terminos simplices, ut *omnis homo est animal*, quod sic explicatur, *omnis homo est hoc vel illud animal*, non, *omnis homo est hoc animal, vel, omnis homo est illud animal, &c.*

Suppositio confusa.

VIII.
Termini specialis confusio.

Hic verò notandum, dari aliquos terminos ut vocant, *specialis confusio*, quales sunt, *requiritur, necessarius, &c.* qui faciunt terminum, cui apponuntur, supponere pro aliquo individuo singulari omnino inæterminatè etiam sub disjunctioe. Ut cum dicimus, *equus requiritur ad equitandum*, de nullo affirmari potest etiam sub disjunctioe quod requiratur, imò licet duo tantum forent, & de altero determinatè affirmaretur quod non requiratur, non sequitur alterum requiri, nam licet prior non requiratur, est tamen sufficiens. At in suppositione determinatè si duo homines solum essent, & diceretur, *homo currit*, negareturque de uno, necessariò affirmari deberet de altero, quod hic non contingit, nam etiam ex suppositione quod alter oculus non requireretur ad videndum, non sequitur requiri alium, cum prior sufficiat. Ratio est, tum quia in illo exemplo, *homo currit*, cum importetur actio exercita, hæc exerceri non potest nisi ab aliquo determinatè, unde si negetur de cæteris omnibus, necessariò debet determinatè affirmari de ultimo: at in altero casu, solum significatur necessitas generatim oculorum ad videndum, quæ necessitas in nullo determinatè reperitur, cum quolibet deficiente, aliter sufficiat, unde vagè de iis dici debet, *vel hic oculus, vel hic requiritur ad videndum.*

Cur denur termini specialis confusio.

XI.
Suppositio completa, seu pro singulis generum.

Suppositio distributiva, alia completa, alia incompleta. Completa est, cum terminus communis signo distributivo affectus capitur pro omnibus suis inferioribus, diciturque; *pro singulis generum*, hoc est pro unoquoque singulorum illorum generum seu specierum, ut, *omnis homo est animal*. Quando verò aliquod individuum excipitur, & illa exceptio intelligi potest ex dictis, appellatur suppositio accommodata, ut, *quod regit omnia calum*, nempe, præter se. Incompleta est, cum capitur terminus signo distributivo affectus *pro generibus singularum*; id est, pro aliquo individuo uniuscujusque generis, ut, *omne animal fuit in arca Noë*, hoc est, cujusque generis aliquod.

Suppositio incompleta, seu pro generibus singularum.

X.
Regula pro suppositione cognoscendâ.

Pro regulis ad suppositionem cognoscendam, nota, si signum quo affectur terminus, sit universale affirmativum, terminum immediatum distribuit, seu facit supponere distributive, mediatum confundit, seu facit supponere confuse, ut, *omnis homo est animal*. Quod si terminus adjectivus substan-

tivo, sine aliquo affecto conjungatur, faciatque, cum eo unum prædicatum, aut subjectum, eodem modo supponit ac terminus substantivus, ut, si quis dicat, *omnis homo sapiens, est cautus*, secus si non sit par, sed al. erum extremum, ut, *omnis homo est sapiens*, ubi sapiens ponitur confuse. Quod si signa fuerint negativa universalia, faciunt omnes terminos quos post se inveniunt, tam immediatos quàm mediatos, supponere distributive, ut in hac propositione, *nullus homo est animal*, tam homo, quàm animal supponit distributive, hæc enim est natura negationum, ut omnia distribuunt; particula verò non, si terminum aliquem inveniatur distributum, facit cum supponere determinatè, ut, *non omnis homo est medicus*, hoc est, *aliquis homo non est medicus*. Quod si signum particulare fuerit & affirmativum, terminum immediatum facit supponere determinatè, mediatum verò non omnino attingit, ut in hac propositione, *aliquis homo est justus*. Tandem notandum, non licere procedere à termino non distributo ad distributum, seu terminum qui in antecedente non sumitur universaliter, ponere in consequente universaliter, ut, *omne animal est vivens, ergo omne vivens est animal*: nulla consequentia. Sed de his satis.

Regula pro signis negativis.

Malè arguitur à termino non distributo.

SECTIO II.

De resolutione suppositionis per ascensum & descensum.

Ascensus, ex communi modo loquendi (qui per metaphoram ad terminos applicatur) est *ab inferioribus ad superiora, descensus a superioribus ad inferiora gradatim. Ascensus ergo, qui & inductio est à singularibus sufficienter enumeratis ad universale progressus*: sufficienter, inquam, enumeratis, hoc est, omnibus, si pauca sint, sin multa, aliqua enumeranda sunt, & addendum, & sic dereliquis, ergo. Ubi vel uno ex singularibus deficiente, ascensus erit falsus. Descensus è contra est *ab universalibus ad particularia progressio*: ubi ad veritatem universalis requiritur veritas omnium singularium, ad falsitatem sufficit vel unum non ita se habere, sicut affirmat universalis propositio. Quæ ostendi possunt in his exemplis, *omnis homo est animal*, vel, dum Judas esset Apostolus, si quis diceret, *omnes Apostoli sunt prædestinati*. In ascensu, particularia sunt antecedens, in descensu vice versâ.

Ascensus est idem quod inductio.

Descensus fit ab universalibus ad particularia.

Infinita hæc regula ad ascensum & descensum dignoscendum assignari solent, quæ tyronum animos illaqueant potius quàm dirigunt, quasque uno pœnè verbo perstrinxeris, si dixeris, quot suppositionum termini communis, tot descensuum ab universalibus ad particularia, & ascensuum à particularibus ad universalia species esse. Si enim terminus communis supponat distributive, ut, *omne calum est rotundum*, fit descensus distributivus hoc modo, *ergo calum empyreum est rotundum, & sic de cæteris, & idem est de ascensu, si propositiones invertas, ut discurrerent constabit. Si terminus supponit copulatè, fit descensus copulatus, ut, *omnia elementa sunt quatuor*, ergo *aër, & ignis, & terra, & aqua sunt quatuor*. Quod idem contingit in ascensu, propositiones tantum invertendo. Idem dixeris de suppositione determinatè & confuse. Id solum de suppositione determinatè est singulare, ad illius veritatem sufficere veritatem unius propositionis singularis, ac proinde ad falsitatem probandam, tum per descensum, tum ascensum, requiri falsitatem omnium particularium, ut in hoc exemplo, *aliquis equus currit*, est manifestum.*

II.

Regula pro ascensu & descensu.

SECTIO

SECTIO III.

De Ampliatione, Restrictione, Statu, Alienatione, & Diminutione Terminorum.

I. Quid sit Ampliatio.

Quingue tempora Dialecticorum.

Quid sit Temporum habere statum.

Quid sit Restrictio.

II. Ampliatio triplex.

III. Restrictio quadruplex.

Ampliatio est extensio termini à minori ad maiorem suppositionem secundum plures differentias temporis, quàm verbum importat, ut homo est animal, ubi licet copula sit solum præsentis temporis, vera tamen est propositio pro omnibus quinque temporibus à Summularum enumeratis, quæ sunt Præsens, Præteritum, Futurum, Possibile, & Imaginarium, licet quintum à quarto non differat, dicunturque huiusmodi propositiones æternæ veritatis, cum fundentur in naturâ seu essentiâ, quæ semper est eadem. Unde cum terminus sumitur pro suis significatis existentibus pro solâ differentia temporis, per copulam importatâ, sive illud præsens sit, sive præteritum, aut futurum, tunc nec ampliari dicitur terminus, nec restringi, sed habere statum, ut, homo currit, ubi homo supponit pro homine nunc existente; sic Petrus dormivit, aquila volabit. Hæc autem suppositio dicitur minor respectu ampliacionis, per quam extenditur terminus ad maiorem suppositionem, ita ut accipitur pro existentibus non solum in hac, sed etiam in aliâ differentia temporis, ut, homo potest disputare, justus in perpetuum vivet. Respectu verò restrictionis dicitur major, nam per hanc non supponit terminus pro omnibus existentibus pro differentia temporis per copulam importatâ, ut, si quis dicat, homo albus currit, non supponit homo pro omni homine tunc existente, sed tantum pro homine albo. Unde restrictio quæ hac in parte ampliacioni opponitur, definitur esse contractio termini à maiore ad minorem suppositionem, quam pro tempore per copulam importato.

Ampliatio triplex est, prima secundum tempus tantum, pro terminis singularibus, vel communi simpliciter supponente, ut Petrus est posterior Paulo, nempe Paulo qui est vel fuit, est prior Iohanne, qui est scilicet vel erit. Secunda quoad significatum, pro ijs terminis, qui diversa significata habere possunt, ut, peccatores punientur, ubi extenditur ille terminus ad varios qui fuerunt, sunt, & erunt. Tertia cum termini concreti habentes materiale & formale ampliantur ad diversas formas pro diversis temporis differentijs, ut justus fuit peccator, ampliatio fit secundum tempus & formam iustitiæ, & sensus est, hic homo qui est, vel fuit justus, fuit peccator.

Quatuor modis fit restrictio, primò per appositionem adjectivi in eodem extremo, ut, omnis paries albus disgregat visum. Secundò per relativum, ut, omnis homo qui decessit in gratia, salvabitur. Tertio, per appositionem obliqui in eodem extremo, ut, omnis aëther Christi fuit infiniti valoris; non tamen restringitur terminis si adjectivum vel casus obliquus sit loco prædicati, ut, omnis paries est albus, omnes libri sunt Petri, ubi subiectum seu rectum non restringitur per adjectivum & obliquum, sicut fiebat in præcedentibus exemplis. Quarto, per appositionem inferioris,

ris, Apostolus Petrus fuit Princeps Apostolorum: Rex Alexander devicit orbem.

Alienatio est cum terminus aliquis per appositionem alterius traducitur à propria suppositione ad impropiam, ut, homo marmoreus est in foro, in quibus non valet consequentia ab uno ad aliud, ut, est leo lapideus, ergo leo, nec è contra, quia leo solitarie sumptus sumitur pro famosiori, seu vero. Diminutio est, cum non simpliciter aliquid significatur, sed secundum quid, ut, aethiops albus secundum dentes. Cum verò subiectum non supponit pro differentia temporis per verbum importatâ, dicitur non incongruè distractio, ut, homo est mortuus, cæci vident, licet à quibusdam ad ampliacionem, à nonnullis ad alienacionem revocetur. In his facile capiuntur tyrones ni caveant, ut si quis dicat, Petrus heri erat justus, sed Petrus heri peccavit, ergo Petrus heri justus peccavit, sic enim distinguendum consequens, ergo Petrus heri justus peccavit quo tempore erat justus, nego consequentiam, alio tempore ad, concedo, est enim argumentatio à sensu diviso re compositum.

Pro modis argumentandi ex prædictis id præcipue advertendum, ut supponatur constantia subiecti, alioqui nulla est consequentia. Constantia autem est particula aliqua denotans existere id de quo est sermo, ut si quis dicat, omne animal currit, ergo leo currit, non valet consequentia nisi supponatur leonem esse, sicque deberet addi & leo est, tunc enim bene sequitur, ergo leo currit, alioqui dicitur de subiecto non supponente. Sic in restrictione non valet, omnis homo loquitur, ergo homo albus loquitur, nisi ponatur esse hominem aliquem album.

SECTIO IV.

De appellatione terminorum.

Appellatio est applicatio formalis significati unius termini significato alterius, sive materiali, sive formali, ut, magnus Philosophus, ubi si magnus, quod est formale significatum huius termini, applicetur, vel appellet supra formale significatum termini Philosophus, scilicet supra philosophiam, dicitur appellatio seu prædicatio formalis, si supra materiale, nempe hominem, dicitur materialis, & significat hominem esse magnum corpore, nil omnino curando de philosophia, sicut & in his propositionibus, medicus est citharædus, album est dulce, & similibus. Dicitio applicans significatum dicitur appellans seu denominans, potestque esse vel terminus substantivus, ut, dominus, vel adjectivus aut adverbium, & alij termini syncategorematici, ut, valde est doctus, tres medici &c.

Hic notandum, sicut mutatâ suppositione non valet argumentum, ita nec variatâ appellatione, unde hæc & similes sunt fallaces modi argumentandi, faber lignarius fecit cathedram, sed cathedra est lignum, ergo fecit lignum, vocaturque fallacia accidentis, nam ly fecit in majori appellat supra formale, in consequenti supra materiale, sicque mutatur appellatio.

DISPUTATIO IV.

De Modis sciendi.

Modus sciendi est oratio ignoti manifestativa, intellige ex naturâ suâ, licet enim per accidens posset quis ex consuetudine clariùs hominem concipere auditâ voce hac homo, quàm his animal rationale, hæc tamen posterior oratio ex

natura sua est manifestativa magis illius significati, quod antea uno verbo quasi involutum concludebatur, hic verò natura hominis per suas partes explicatur, & quasi expanditur, omniumque oculis distinctè proponitur; Unde interpretatio alicujus

IV. Quid sit Alienatio.

Quid sit Diminutio.

Distractio.

V. Quomodo in argumentatione utendum sit prædictione.

I. Appellatio terminorum quid sit.

Magnus Philosophus quo sensu sumi possit.

II. Mutatâ Appellatione argumentatio est nulla.

Lingua ignota interpretatio non est modus sciendi.

lingua